

Рецензия

от проф. дфн Христо Кафтанджиев
за дисертацията на Мая Стоянова на тема:

ТИПОГРАФСКИ ДИЗАЙН НА ДЕТСКАТА КНИГА - ШРИФТОВА РАЗПОЗНАВАЕМОСТ, ЯСНОТА И ЕФЕКТИВНОСТ В ПРОЦЕСА НА СЪЗДАВАНЕ НА ЧЕТИВНА ГРАМОТНОСТ В ПРЕДУЧИЛИЩНАТА И РАННАТА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

Дисертацията отговаря на стандартите за качествен научен труд. Доказателство за това е общият обем на изследването - 196 страници; структурата на дисертацията - увод, четири глави, заключение и библиографията - 230 заглавия (125 на кирилица и 105 на латиница), тринайсетте таблици, четиринайсетте фигури, библиографският списък на изследваните български буквари и читанки за първи клас, библиографският списък на изследваните чуждоезични буквари и читанки, както и седемте приложения.

В увода са определени коректно целите и задачите на изследването, неговите методи, ограниченията и т.н. Това позволява на докторантката да развие в последствие дисертацията в зависимост от стандартите за такова научно изследване.

Темата на дисертацията е посветена на важни аспекти в българското книгоиздаване по отношение на детските книги.

Тя е структурирана в четири основни глави.

Първата глава е посветена на поливалентността на шрифтовия дизайн в четивния процес – съответно глифови конфигурации и трансформации в невро-физиологичните, когнитивните и психолингвистичните процеси, участващи във формирането на способността за четене

Тук са анализирани такива важни научни феномени като невро-физиологичните и когнитивните аспекти на четивния процес и перцепция на шрифта като морфологична структура на глифовете; психолингвистичните аспекти на четивния процес и ролята на алфанумеричните графични знаци във формирането на способността за четене.

Направени са важни изводи по отношение на четенето и писането като дейности; четенето като сложна психосоматична дейност и уникален конгломерат от когнитивни, психически, физиологични и неврологични процеси; процеса на четенето и структурата на четенето като дейност.

От изложеното и от цитираната научна литература личи, че докторантката познава добре съответните феномени и може да прави научен анализ.

Втората глава е посветена на тенденциите в шрифтовия дизайн, свързани с перцепцията на шрифта в контекста на специфичните нарушения на четенето и някои проблеми при формирането на четивни умения.

Основното внимание е посветено на трудностите в процеса на създаване на четивна грамотност и на шрифтовия дизайн и прецептивни нарушения на четенето.

Качествено са изследвани важни феномени по отношение на възможностите на графичните настройки на шрифта, които биха могли да подпомогнат решаването на проблеми, свързани с нарушената ефективност на четивния процес и по отношение на тенденциите в шрифтовия дизайн, свързани с перцепцията на шрифта във връзка със специфичните нарушения на четенето, като дислексия, дискалкулния и други трудности в процеса на създаване на четивна грамотност.

Важно е и, че са анализирани и понятията «визуална» и «невизуална» информация.

И тук докторантката демонстрира, че познава най-важната научна литература по въпроса и, че може да осмисли и да интерпретира задълбочено изследваните феномени.

Третата глава е за четивността и ефективността на шрифта в процеса на създаване на четивна грамотност.

Първата подглава е за шрифтовата четивност - морфологична структура на глифовете; разстояние между буквите; разстояние между думите; междуредово отстояние.

Втората подглава е посветена на шрифтовата ефективност – на ергономичността и на функционалността.

Интересен е анализът по отношение на добрата шрифтова четивност и ергономичност, както и във връзка с бързината при четене и с разбирането и по-трайното запомняне на прочетеното.

И в тази глава докторантката е показала, че познава научната литература по въпроса и че може да изследва критично съответните научни феномени.

Четвъртата глава е посветена на графичния анализ на морфо-функционалната организация на типографския дизайн на българския

буквар и първа читанка в периода от 1900 до 2014 година и на български типографски практики на XX век

Тя е развита в три подглави:

- Композиционно разположение на текста върху страницата - формат на изданието; наборно поле и бели полета и отстъпи и подравняване.
- Технологични параметри на набора - дължина на реда; междуредово отстояние; разстояние между думите и разстояние между буквите
- Геометрични параметри на шрифта - шрифтова фамилия; размер на шрифта; височина на шрифта; ширина на шрифта

Направени са важни изводи по отношение на дължината на наборния ред в букварите; на междуредовото отстояние; на размера на разстоянието между думите; на разстоянието между буквите и на избора на наборния шрифт за буквара и за първата читанка.

Начинът, по който е структурирана главата, изборът на научната литература и начините на анализ са доказателство за научните способности на докторантката.

Библиографията е съставена от 230 заглавия - 125 на кирилица и 105 на латиница. В нея са включени най-важните заглавия от тази научна област.

Направен е и библиографски списък на изследваните български буквари и читанки за първи клас в периода 1900-2013, както и библиографски списък на изследваните чуждоезични буквари и читанки.

Приносите са изведени коректно.

По темата на дисертацията Мая е публикувала три научни статии, а именно:

Стоянова, Мая. Тенденции в шрифтовия дизайн в контекста на перцептивните нарушения на четенето. In: *Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Он-лайн издание за изследвания, анализи, критика* [online], 16 юни 2014 [cited 18 June 2014].

Available from:

<http://www.newmedia21.eu/analizi/tendentsii-v-shriftoviya-dizajn-v-konteksta-na-pertseptivnite-narusheniya-na-cheteneto/>

Стоянова, Мая. Глифови конфигурации и трансформации в неврофизиологичните, когнитивните и психолингвистичните процеси, участващи във формирането на способността за четене. *Годишник на Софийския университет. „Св. Кл. Охридски“, ФЖМК*. Том 21, 2015.

Стоянова, Мая. Български типографски практики в текстовия дизайн на буквара и читанката за първи клас през XX век. *Годишник на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“*, ФЖМК. [под печат].

И по този показател дисертацията отговаря напълно на изискванията за качествен научен труд.

Като заключение смятам, че дисертацията е написана отлично и отговаря напълно на стандартите за такова научно съчинение. По тези причини ще гласувам с „да“ на Мая Стоянова да бъде присъдено научното звание „доктор на науките“ и вярвам, че и останалите членове на Комисията ще постъпят по същия начин.

25.01.2015

София

Подпис:

проф. дфн Христо Кафтанджиев